

อาจารย์เลิศ พ่วงพระเดช

อาจารย์เลิศ พ่วงพระเดช เกิดเมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๗ ที่จังหวัดเพชรบุรี

เริ่มเรียนหนังสือไทยเมื่ออายุได้ ๕ ปี ที่วัดคงคาราม ต่อมาเมื่ออายุ ๙ ปี ได้เข้าไปศึกษาวิชาการช่างที่ วัดพลับพลาชัยกับพระอุปัชฌาย์ฤทธิ์ เพื่อศึกษาวิชาเขียนภาพ ขณะนั้นพระอุปัชฌาย์ฤทธิ์อายุได้ ๗๒ ปีแล้ว

เมื่ออาจารย์เลิศ พ่วงพระเดช เข้าไปศึกษาวิชาช่างกับพระอุปัชฌาย์ฤทธิ์ที่วัดพลับพลาชัย ได้เพียง ๓ ปี ก็มีผลงานเป็นที่ปรากฏ คือได้ช่วยพระอุปัชฌาย์ฤทธิ์เขียนจั่วเมรุพระพิศาลสมณกิจ(สิน) เจ้าคณะเมืองเพชรบุรี วัดคงคาราม ผลงานในครั้งนั้นได้รับคำชมเชยจากภิกษุและฆราวาส ท่านจึงได้มีกำลังใจในการฝึกฝนงานช่างสืบต่อมา

อาจารย์เลิศ พ่วงพระเดช เป็นศิษย์รุ่นสุดท้ายของพระอุปัชฌาย์ฤทธิ์ ได้อยู่ศึกษาวิชาช่างและปฏิบัติท่านถึง ๑๔ ปี จนพระอุปัชฌาย์ฤทธิ์มรณภาพเมื่ออายุได้ ๘๗ ปี ในปี พ.ศ.๒๔๖๑

อาจารย์เลิศมีความสามารถในการเขียนภาพและแกะสลัก แต่ท่านชอบทำงานเขียนภาพ ส่วนใหญ่เป็น ภาพมหาชาติหรือพุทธประวัติ ผลงานส่วนใหญ่ที่เป็นภาพฉากในกรอบกระจกผู้ว่าจ้างนำไปถวายวัด บางส่วนเป็น จิตรกรรมฝาผนังตามวัด ในสมัยหลังที่นิยมภาพเขียนประดับอาคารสถานที่ ได้มีผู้มาว่าจ้างท่านให้เขียนภาพเพื่อใช้ ตกแต่งอาคาร และบางภาพได้นำไปยังต่างประเทศ ในช่วงของการบูรณะวัดพระศรีรัตนศาสดาราม ๑๕๐ ปี ท่าน ได้เข้ามาเขียนภาพผนังที่ระเบียงวัดพระศรีรัตนศาสดาราม ภายใต้การควบคุมของพระเทพวชิรมิตร

อาจารย์เลิศ พ่วงพระเดช เป็นช่างไทยโบราณที่มีพื้นฐานมาจากช่างเขียน และพัฒนาทักษะต่อยอดไปยังงาน ช่างไทยแขนงอื่นๆ เช่น ช่างเขียนลายรดน้ำ ช่างแกะสลัก ช่างปูนปั้น ช่างประดับกระจก ออกแบบสถาปัตยกรรมไทย ผลงานที่ปรากฏและมีการรวบรวมไว้ ดังนี้

พ.ศ. ๒๔๔๘ อายุ ๑๒ ปีช่วยพระอุปัชฌาย์ฤทธิ์เขียนจั่วเมรุพระพิศาลสมณกิจ(สิน) เจ้าคณะเมืองเพชรบุรี วัดคงคาราม

พ.ศ. ๒๔๔๙ อายุ ๑๓ ปี เขียนตู้พระธรรมที่วัดใหญ่สุวรรณารามจังหวัดเพชรบุรี

พ.ศ. ๒๔๖๒ แกะสลักหน้าจั่ววัดทองนพคุณเพชรบุรี

พ.ศ. ๒๔๖๔ ออกแบบอุโบสถและศาลาการเปรียญวัดปลับปลาชัย

พ.ศ. ๒๔๖๕ แกะสลักบานประตู และหน้าต่างอุโบสถ และสร้างธรรมาสันยอดนภศูลวัดปลับปลาชัย โดยหลวงมณีนฤเบศร์เป็นผู้สร้างค่าจ้างประมาณ ๘-๑๐ ชั่ง

พ.ศ. ๒๔๖๕ เขียนภาพ ๑๒ ภาพเกี่ยวกับพุทธประวัติ

พ.ศ. ๒๔๗๒ ทำการซ่อมแซมภาพที่วัดพระศรีรัตนศาสดาราม เขียนอยู่ ๒ ปี รวมทั้งซ่อมแซมและเขียนใหม่ ๑๑ ห้อง

พ.ศ. ๒๔๗๕ เขียนเรื่องเวสสันดรชาดก ๑๕ ภาพที่วัดปลับปลาชัยเพชรบุรี

พ.ศ. ๒๔๗๘ แกะสลักบานหน้าต่างและหน้าจั่วศาลาวัดเขมาภิรตาราม

พ.ศ. ๒๔๘๑ ออกแบบอุโบสถวัดหนองไม้เหลืองและแกะลายจั่ว สำหรับยรวงผึ้งมุงโถงทั้ง ๒ ด้าน

พ.ศ. ๒๔๘๗ เขียนภาพที่อุโบสถวัดเกาะหลักจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

นอกจากนี้ท่านยังมีผลงานอื่นๆ อีกที่ไม่ทราบปีที่ทำงานแน่นอน ได้แก่

ฉากพุทธประวัติที่วัดใหญ่สุวรรณารามจำนวน ๑๐ ภาพ ปัจจุบันสูญหายไป

ฉากพุทธประวัติที่วัดจันทราวาส ปัจจุบันสูญหายไป

ฉากพุทธประวัติที่วัดแก่นเหล็ก ๑๓ ภาพ

ฐานพระพุทธรูปในถ้ำวัดเขาน้ำร้อน

ฉากมหาชาติที่วัดห้วยเสือจำนวน ๑๓ ภาพ

ธรรมาสันยอดนภศูลวัดหนองจอก อำเภอท่ายาง

แกะลายจั่วอุโบสถวัดบางตะบูน ๒ ตัว

ปั้นพระประธานพระอัครสาวกวัดถ้ำกลบ

เขียนภาพสมุทพระมาลัย วัดวังไคร้

เขียนซ่อมภาพขรัวอินโข่งในพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม ตอนพระพุทธรูปเจ้าทรงรับข้าวมธุปายาสและพระพุทธรูปเจ้าลอยถาด

ท่านรับเชิญให้เป็นอาจารย์สอนที่โรงเรียนช่างศิลป์ กรมศิลปากร ตั้งแต่วันที่ ๒ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๙๕ ถึงวันที่ ๓๐ มีนาคม พ.ศ.๒๕๑๑ เป็นเวลานานถึง ๑๖ ปี จึงได้ลาออกจากโรงเรียนเนื่องจากโรคชรา และกลับมาอยู่ที่เพชรบุรี เมื่อท่านลาออกจากราชการกลับมาอยู่ที่จังหวัดเพชรบุรี ท่านได้ใช้เวลาส่วนหนึ่งเขียนตำราสถาปัตยกรรมไทย เพื่อเผยแพร่ศิลปะไทย

อาจารย์เลิศ พ่วงพระเดช ถึงแก่กรรมเมื่อวันที่ ๒๙ กันยายน พ.ศ. ๒๕๑๓ อายุ ๗๖ ปี